

Małgorzata Kochanowicz

dr, Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu
<https://orcid.org/0000-0003-3775-8854>

Spółeczna odpowiedzialność biznesu jako narzędzie wzmocnienia systemu zarządzania bezpieczeństwem państwa na przykładzie technologii czystej energii

Wprowadzenie

Szybki rozwój technologiczny oznacza rosnące zapotrzebowanie na energię. Celem państw jest znalezienie alternatywnych do węgla i ropy naftowej źródeł energii, które byłyby jak najmniej inwazyjne dla środowiska. Problem jest na tyle istotny, iż wymaga współpracy na poziomie międzynarodowym, a państwa łączą swoje wysiłki poprzez zawieranie porozumień, umów, traktatów poświęconych tematyce szeroko rozumianej ochrony środowiska.

Aby wprowadzić jak najskuteczniejsze technologie czystej energii, nie wystarczy jedynie implementacja prawa, w tym międzynarodowego. Cel zostanie osiągnięty, gdy do tego przedsięwzięcia włączy się aktywnie społeczeństwo oraz biznes. Odpowiedzialność społeczna biznesu ma ogromny wpływ na kształtowanie szeroko rozumianej ochrony środowiska. Zadaniem przedsiębiorców w tym zakresie jest prowadzenie biznesu w duchu ekologicznym, wspieranie społeczeństwa np. poprzez edukowanie go czy prowadzenie badań naukowych. Ważne są również inwestycje mające na celu poprawę stanu środowiska.

Podczas przeprowadzonego w marcu 2024 r. badania zapytano 221 osób – przedstawicieli biznesu – jak rozumieją społeczną odpowiedzialność biznesu.

Respondenci pracują w organizacjach z sektora prywatnego, które mają siedzibę w Warszawie. Badanie miało na celu weryfikację, czy badani są świadomi odpowiedzialności biznesu za szeroko rozumianą ochronę środowiska, w tym bezpieczeństwo energetyczne czy bezpieczeństwo ekologiczne. Celem badań było ustalenie, jak rozumieją społeczną odpowiedzialność biznesu.

Sformułowano następujący problem badawczy: czy przedstawiciele biznesu dostrzegają w społecznej odpowiedzialności biznesu elementy szeroko rozumianej ochrony środowiska? Postawiono następującą hipotezę: przedstawiciele biznesu mają świadomość, iż ochrona środowiska stanowi element społecznej odpowiedzialności biznesu.

Istota technologii czystej energii

Technologie czystej energii to innowacje, które prowadzą do zwiększenia efektywności energetycznej przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego wpływu na środowisko, w tym ograniczeniu emisji do atmosfery gazów cieplarnianych, np. dwutlenku węgla (CO₂). Obecnie powstają technologie, które mają wspomóc ludzkość w zmniejszeniu efektów emisji dwutlenku węgla i są to m.in. technologie wytwarzania i wykorzystywania wodoru jako źródła energii. Energia elektryczna może być produkowana również z takich źródeł jak energia słoneczna, energia geotermalna czy energia wiatrowa, a więc opartych na siłach natury. Są to tzw. odnawialne źródła energii. Ich cechą jest niewyczerpalność oraz dostępność na terenach o niskim poziomie zasiedlenia i pozbawionych sieci elektrycznych. Mają one – jako mniej szkodliwe dla środowiska – zastąpić paliwa kopalne (węgiel, gaz, ropę naftową). Zanim tak się stanie, ważny „dla bezpieczeństwa państwa jest problem samowystarczalności surowcowej, a szczególnie w zakresie surowców energetycznych (węgiel kamienny, brunatny, gazu ziemnego i ropy naftowej) oraz składników i komponentów dla przemysłu metalurgicznego, chemicznego, farmaceutycznego itp.¹”. „Państwa, które posiadają znaczące zasoby energetyczne, takie jak węgiel kamienny, ropa naftowa i gaz ziemny, odgrywają kluczową rolę w tej sferze stosunków międzynarodowych i dzięki temu zajmują wysoką pozycję konkurencyjną, a co za tym idzie – również niekiedy dyktują warunki w zakresie sposobu i formy udostępniania posiadanych surowców, których są eksporterami”².

Głównym celem wprowadzenia technologii czystej energii jest poprawa stanu środowiska naturalnego, zmniejszenie skutków procesów klimatycznych,

¹ R. Grosset, *Czynniki kształtujące poziom bezpieczeństwa państwa*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2010, nr 3, <https://bibliotekanauki.pl/articles/373324.pdf>, s. [8] [dostęp: 28.09.2024].

² M. Lorek, *Bezpieczeństwo energetyczne a bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Modern Management Review” 2017, t. 22, nr 3 (24), s. 98.

zlikwidowanie bądź ograniczenie skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych, dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii, minimalizacja strat i optymalizacja wykorzystywanej energii.

Problem odnawialnych źródeł energii (OZE) jest zagadnieniem regulowanym na poziomie państwa oraz na poziomie międzynarodowym. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej powoduje konieczność implementacji do krajowego porządku prawnego nakazów wprowadzania OZE. Unijne programy energetyczne stały się zatem obligatoryjnym elementem polityki naszego państwa.

Warunki wprowadzenia technologii czystej energii

Wprowadzenie energii pochodzącej z OZE wymaga działań na szczeblu władz centralnych. Ważne jest tu zapewnienie odpowiedniej infrastruktury oraz legislacji³. Na poziomie państwa to rząd oraz jego organy prowadzą politykę energetyczną, współpracując z biznesem. Uczestniczą w tym organy właściwe w sprawach: bezpieczeństwa, energetyki, gospodarki, regulacji rynku energii, ochrony środowiska, funkcjonowania rynku wewnętrznego czy ochrony konkurencji. Polityka energetyczna to polityka multidyscyplinarna, wymagająca horyzontalnej współpracy instytucji państwowych⁴. Zaznaczenia wymaga, iż „bezpieczeństwo energetyczne z uwagi na charakter wielowymiarowości uznawane jest za odrębną dziedzinę bezpieczeństwa państwowego”⁵, a głównym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest państwo⁶.

W celu odpowiedniego zadbania o bezpieczeństwo państwa, w tym bezpieczeństwo energetyczne, niezbędne jest również wprowadzenie odpowiednich bodźców legislacyjnych i finansowych⁷, aby zachęcić inwestorów oraz obywateli do funkcjonowania w roli prosumentów. Bez udziału biznesu oraz społeczeństwa nie uda się prowadzić polityki energetycznej, a przecież „polityka energetyczna [...] ma służyć zapewnieniu bezpieczeństwa gospodarczego państwa”⁸.

³ M. Ruszel, *Paradygmat bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Zarys teorii bezpieczeństwa państwa*, red. J. Gryz, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2016, s. 317–337.

⁴ K. Tomaszewski, *Zarządzanie wielopoziomowe w polityce energetycznej Unii Europejskiej*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal” 2018, t. 21, z. 1, s. 29.

⁵ J. Czaputowicz, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Współczesne koncepcje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 91.

⁶ Zob. M. Lorek, *op. cit.*, *passim*.

⁷ K. Tomaszewski, *Zarządzanie wielopoziomowe...*, *op. cit.*, s. 29.

⁸ Idem, *Rola czynnika ludzkiego w kształtowaniu polityki energetycznej współczesnego państwa*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2020, nr 1, s. 147, <https://doi.org/10.14746/ssp.2020.1.8>.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁹ (dalej: Konstytucja RP) bezpośrednio nie porusza kwestii bezpieczeństwa energetycznego, w tym technologii czystej energii. Zamiast tego koncentruje się na pięciu rodzajach bezpieczeństwa: bezpieczeństwie państwa, granic, obywateli, ekologicznym oraz konsumentów, a bezpieczeństwu państwa poświęca najwięcej uwagi.

Trybunał Konstytucyjny, odnosząc się do kwestii bezpieczeństwa, wskazał, iż „przesłanka *bezpieczeństwa państwa* obejmuje zarówno konieczność ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi, a także należy wskazać, iż oznacza wolność od zagrożeń dla istnienia państwa demokratycznego”¹⁰. Bezpieczeństwo państwa ujmowane jest jako „stan braku zagrożeń, umożliwiający państwu (narodowi) bezpieczną egzystencję i rozwój”¹¹ czy też jako „stan, w którym brak jest zagrożeń dla istnienia państwa jako całości oraz dla jego demokratycznego rozwoju”¹². Bezpieczeństwo państwa rozumiane jest również jako „skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom państwa, a w szczególności politycznym, gospodarczym, psychospołecznym, ekologicznym”¹³. Dodatkowo bezpieczeństwo państwa powiązane „jest z procesem powstawania nowoczesnych państwowości, dlatego też powinno być postrzegane jako ciągły proces, który ulega zmianom w odniesieniu do zasięgu oraz jakości”¹⁴.

Jak wspomniano, Konstytucja RP nie stanowi o bezpieczeństwie energetycznym, lecz typuje bezpieczeństwo ekologiczne. Nakazuje, aby władze publiczne prowadziły politykę, która zapewni bezpieczeństwo ekologiczne obecnemu oraz przyszłym pokoleniom¹⁵. Ochronę środowiska przedstawia jako obowiązek władz publicznych i daje każdemu prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska. Władze publiczne mają obowiązek wspierać działania obywateli wykonywane na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska. Dodatkowo Konstytucja RP wskazuje, że każdy człowiek jest obowiązany dbać o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowanie jego pogorszenia¹⁶.

Zaznaczenia wymaga, iż Konstytucja RP wprowadza nakaz – skierowany zarówno do władz publicznych, jak i do każdej jednostki – działania na rzecz ochrony

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

¹⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. P 25/02, Dz.U. z 2005 r., nr 124, poz. 1043.

¹¹ W. Wołpiuk, *Sily zbrojne w regulacjach Konstytucji RP*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998, s. 47.

¹² K. Wojtyczek, *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w Konstytucji RP*, Wolters Kluwer, Kraków 1999, s. 184.

¹³ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, kier. zesp. red. B. Zdrodowski, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2009, s. 139.

¹⁴ J. Prońko, B. Kaczmarczyk, *Bezpieczeństwo państwa – pojęcie, istota, strategia, system*, „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego” 2015, R. IX, cz. 2, s. 110.

¹⁵ Konstytucja RP, art. 74.

¹⁶ Konstytucja RP, art. 86.

środowiska i nie przewiduje od tego wyjątków. Zgodnie z powyższym dbanie o środowisko stało się jedną z wartości konstytucyjnych i otoczone jest opieką prawa.

Działania władz publicznych w tym zakresie można podzielić na trzy grupy:

- 1) prowadzenie polityki, która zapewnia bezpieczeństwo ekologiczne – tu i teraz, jak również w przyszłości;
- 2) ochrona środowiska jako obowiązek władz publicznych – Konstytucja RP nakazuje, aby władze publiczne – jako przedstawiciele narodu – realizowały zadania publiczne w zakresie ochrony środowiska. Udział władz publicznych można traktować jako oddziaływanie na środowisko na poziomie państwa;
- 3) wspieranie działań obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska, na przykład poprzez finansowanie badań naukowych czy przyznawanie dotacji.

Zaznaczenia wymaga, iż do ochrony środowiska Konstytucja RP odwołuje się już w art. 5: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Zawarty w Konstytucji RP imperatyw dbania o ochronę środowiska stał się deklaracją polityczną państwa: ochrona środowiska została konstytucyjnie uznana za sprawę wagi państwowej.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹⁷ ustanawia następujące główne cele UE w dziedzinie środowiska naturalnego: 1) zachowanie, ochrona oraz poprawa jakości środowiska naturalnego, 2) ochrona zdrowia ludzkiego, 3) rozsądne oraz racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, 4) promowanie środków, które zmierzają do rozwiązywania problemów środowiska na poziomie regionalnym lub światowym, w szczególności w zakresie zwalczania zmian klimatu. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w przeciwieństwie do Konstytucji RP, odnosi się bezpośrednio do kwestii bezpieczeństwa energetycznego. Polityka UE w dziedzinie energetyki ma na celu zapewnienie m.in. funkcjonowania rynku energii, dostaw energii w UE, efektywności energetycznej, oszczędności energii oraz wspieranie i rozwój nowych i odnawialnych form energii – z uwzględnieniem poprawy stanu środowiska¹⁸.

Zaznaczenia jedynie wymaga, iż – poza Konstytucją RP – Polska posiada ustawy regulujące sprawy ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa energetycznego¹⁹. Również Unia Europejska wprowadziła szereg aktów prawnych regulujących tę tematykę²⁰.

¹⁷ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.U. UE C 83 z 30.03.2010, art. 191.

¹⁸ *Ibidem*, art. 194.

¹⁹ Np. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1436; Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1587.

²⁰ Np. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie), Dz.U. L 243 z 9.07.2021.

Do skutecznego wprowadzenia polityki energetycznej i polityki ochrony środowiska nie wystarczy legislacja i udział władz państwowych – dodatkowo należy zaangażować społeczeństwo oraz biznes. Biznes wzmacnia bezpieczeństwo państwa, a jego działania powinny wpisywać się w zasady społecznej odpowiedzialności biznesu (*corporate social responsibility* – CSR). CSR oznacza zobowiązanie przedstawicieli biznesu do prowadzenia polityki, podejmowania decyzji i realizowania działań, których oczekuje się z punktu widzenia wartości i celów społeczeństwa²¹. Ponadto CSR jest nieodłącznym elementem biznesu i pozwala na zdobycie przewagi konkurencyjnej oraz wzięcie odpowiedzialności za czynności przedsiębiorstw²². CSR oznacza również określoną wrażliwość na kwestie zewnętrznego otoczenia (wrażliwość społeczną, wrażliwość ekologiczną) oraz „zdolność do utrzymania równowagi między interesami klientów, pracowników i interesariuszy, a także świadczenia pewnych usług na rzecz społeczności lokalnej”²³. „Odpowiedzialność społeczna to światowy kierunek zmian w zarządzaniu strategicznym przedsiębiorstwem, który zobowiązuje firmy do zrównoważonego rozwoju z poszanowaniem zasad ekonomii, ekologii i etyki”²⁴. Istotną kwestią w CSR jest etyczne i odpowiedzialne działanie biznesu wobec grup społecznych, na które oddziałuje, przy zaakcentowaniu maksymalnego poszanowania środowiska naturalnego²⁵. Biznes odgrywa zatem ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa. Wpływa na jakość ochrony środowiska oraz bezpieczeństwo energetyczne kraju. Im przedstawiciele biznesu są zamożniejsi i bardziej odpowiedzialni, tym jest większa szansa na inwestycje w ochronę środowiska oraz bezpieczeństwo energetyczne.

Ważne jest podkreślenie, iż ochrona środowiska i bezpieczeństwo energetyczne nie są synonimami – co przedstawili szczegółowo Marcin Jurgilewicz i Arsen Ovsepyan²⁶. Dodatkowo wskazać należy, iż ekologia nie jest synonimem ochrony środowiska. Ekologia to nauka zajmująca się wzajemnym oddziaływaniem, interakcjami organizmów oraz ekosystemu, podczas gdy ochrona środowiska to aktywności mające na celu utrzymanie naturalności środowiska, gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

²¹ Pojęcie „społecznej odpowiedzialności biznesu” zdefiniował Howard R. Bowen w wydanej po raz pierwszy w 1953 r. książce *Social Responsibilities of the Businessman*.

²² A. Kantor, *Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu – ewolucja pojęcia i jej znaczenie dla przedsiębiorstw*, [w:] *Implementacja zasady zrównoważonego rozwoju do gospodarki i sektora instytucji publicznych*, red. M. Pisz, R. Chęciński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2021, s. 238–257.

²³ M. Żemigala, *Jakość w systemie zarządzania przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2008, s. 16.

²⁴ J. Korpus, *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w obszarze kształtowania środowiska pracy*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2006.

²⁵ G. Wolska, *CSR jako współczesna koncepcja prowadzenia działalności gospodarczej. Zaangażowanie w ideę CSR przedsiębiorstw w Polsce*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 347, s. 535, <https://doi.org/10.15611/pn.2014.347.51>.

²⁶ Zob. M. Jurgilewicz, A. Ovsepyan, *Bezpieczeństwo energetyczne a ochrona środowiska*, „Studia Prawnicze KUL” 2017, nr 2 (70), s. 71–83, <https://doi.org/10.31743/sp.3323>.

w sposób racjonalny, jak również przeciwdziałanie i zapobieganie zdarzeniom uciążliwym dla środowiska²⁷. Warto zaznaczyć, iż pojęcie ochrony środowiska ma „charakter dynamiczny i nie jest możliwe precyzyjne wskazanie, jakie elementy przyrodnicze podlegają ochronie, gdyż mogłoby to powodować taki skutek, że niektóre z nich nie byłyby objęte ochroną. Jako przykład można wskazać chociażby ochronę warstwy ozonowej, która nie jest tym samym, co ochrona powietrza”²⁸.

Wyniki badania

W marcu 2024 r. autor przeprowadził badanie empiryczne na grupie 221 osób będących przedstawicielami biznesu, pracujących w różnych firmach sektora prywatnego z siedzibą w Warszawie. Badanym zostało zadane jedno pytanie otwarte: „Jak rozumiesz społeczną odpowiedzialność biznesu?”. Na odpowiedź mogli przeznaczyć tyle czasu, ile potrzebowali. Nie zaproponowano żadnych odpowiedzi do wyboru, mogli więc wypowiadać się swobodnie, w pełni zgodnie ze swoimi przekonaniem. Respondenci odpowiadali przy wykorzystaniu urządzeń nowych technologii.

Respondenci w swoich odpowiedziach poruszali różne kwestie, jednakże dla celów niniejszej publikacji z odpowiedzi zostaną wybrane tylko te zagadnienia, które dotyczyły ochrony środowiska, ekologii, bezpieczeństwa energetycznego, technologii czystej energii. Zaznaczyć należy, iż respondenci nie są specjalistami z powyższych dziedzin i mogą używać pojęć naukowych nieprecyzyjnie.

Badanie miało na celu zweryfikowanie, czy kwestie szeroko rozumianej ochrony środowiska są zauważalne dla przedstawicieli sfery biznesu. Odpowiedzi były różne: niektóre rozbudowane i objaśniające zagadnienie, inne krótkie i jedynie sygnalizowały, iż ochrona środowiska jest ważna.

99 badanych udzieliło krótkiej odpowiedzi. W jednym zdaniu ujęli kwestię ochrony środowiska w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu. Wskazywali wówczas, iż społeczna odpowiedzialność biznesu to działania polegające na:

- 1) wpływie firmy na środowisko,
- 2) maksymalizacji efektów pozytywnych dla środowiska,
- 3) wnoszeniu znacznego wkładu w zrównoważony rozwój w aspekcie ekologicznym (zdaniem respondenta powyższe powoduje, iż przedsiębiorca staje się istotnym graczem we współczesnym biznesie),
- 4) popularyzowaniu idei oraz inicjowaniu wspólnych działań proekologicznych,
- 5) ewoluowaniu firm, tak aby sprostać nowym wymaganiom środowiskowym,

²⁷ *Ekologia a ochrona środowiska*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej, <https://zpe.gov.pl/a/ekologia-a-ochrona-srodowiska/DXfn6sTyS> [dostęp: 28.09.2024].

²⁸ B. Rakoczy, *Pojęcie środowiska w prawie polskim i prawie włoskim. Aspekty komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2017, t. 37, s. 27.

- 6) podejmowaniu odpowiedzialnych i zrównoważonych decyzji w obszarze ekologicznym i wspieraniu lepszej przyszłości dla środowiska,
- 7) trosce o wpływ działań biznesu na środowisko i dążeniu do równowagi między aspektami ekonomicznymi,
- 8) ekologicznych konsekwencjach działań w dłuższej perspektywie czasowej oraz adaptacji ekologicznej produktów,
- 9) tworzeniu ekologicznych funduszy inwestycyjnych,
- 10) kwestiach środowiskowych, spostrzeganiu kwestii związanych ze środowiskiem,
- 11) ekologii, byciu ekologicznym,
- 12) dbałości o środowisko naturalne, w tym poprzez ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko,
- 13) odpowiedzialności ekologicznej,
- 14) edukacji ekologicznej ludzi,
- 15) istnieniu środowiskowych wyzwań uwzględniających potrzeby i problemy,
- 16) tworzeniu programów ochrony środowiska,
- 17) wprowadzaniu pozytywnych zmian ekologicznych.

98 badanych znacznie rozwinęło swoje wypowiedzi i wskazali na poniżej wymienione kwestie ochrony środowiska w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR):

1. Społeczna odpowiedzialność biznesu odzwierciedla stopień zaangażowania przedsiębiorstw w sprawy środowiskowe, a dodatkowo stanowi zbiór działań, które są podejmowane przez firmę, mających na celu zminimalizowanie negatywnego wpływu przedsiębiorstwa na otoczenie środowiskowe. Respondent wskazał, iż jest to etyczny obowiązek. Podkreślił, iż najważniejszym aspektem w biznesie odpowiedzialnym społecznie jest zapewnienie równowagi pomiędzy generowaniem zysków a troską o środowisko. Zwrócił uwagę, iż współczesny konsument docenia zaangażowanie przedsiębiorstwa w ekologię.
2. CSR zwiększa zaangażowanie biznesu w kwestie środowiskowe. Firmy lepiej zarządzają zasobami naturalnymi oraz redukują ilość odpadów. Wpływa to na poprawę ekologii.
3. CSR obejmuje troskę o środowisko naturalne. Firmy powinny promować odpowiedzialne gospodarowanie zasobami naturalnymi, recykling oraz oszczędzanie energii. Dodatkowo powinny dążyć do minimalizowania wpływu na środowisko poprzez zastosowanie ekologicznych rozwiązań w procesach produkcyjnych czy też ograniczanie emisji szkodliwych substancji.
4. Firmy powinny wprowadzać praktyki proekologiczne, wdrażać polityki ekologiczne, racjonalnie wykorzystywać surowce i stosować segregację odpadów. Ważne jest organizowanie pracownikom szkoleń z zakresu ochrony środowiska. Istotnym elementem w CSR jest adaptacja ekologicznych procesów i produktów.

5. Ważną dla biznesu kwestią są korzyści środowiskowe. Dzięki temu rozwiązaniu gospodarowanie zasobami naturalnymi i odpadami będzie bardziej racjonalne i będzie sprzyjać popularyzacji proekologicznych idei w społeczeństwie.
6. Działania proekologiczne firmy powinny skupiać się na minimalizowaniu wpływu przedsiębiorstwa na środowisko. Powinna istnieć edukacja ekologiczna pracowników, zrównoważone zarządzanie surowcami oraz inwestowanie w ekologiczne technologie.
7. Firmy powinny implementować skuteczne strategie ekologiczne, promować odnawialne źródła energii. Ważna jest również zrównoważona produkcja.
8. CSR to odpowiedzialność za wpływ produkcji na środowisko naturalne, w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych, ograniczenie zużycia surowców i energii. Firmy powinny minimalizować negatywny wpływ na środowisko naturalne. Przykładowe działania firm w tym zakresie to: stosowanie ekologicznych technologii, recykling, redukcja emisji gazów cieplarnianych, oszczędzanie energii, efektywne zarządzanie odpadami.
9. Organizacje powinny dążyć do zrównoważonego rozwoju, uwzględniając aspekt ekologiczny. Ważne są inwestycje w odnawialne źródła energii, redukcja emisji gazów cieplarnianych i przyczynianie się do ochrony środowiska.
10. CSR to dbanie o środowisko, w tym podejmowanie działań w celu zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Istotne jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, recykling, zwiększenie efektywności energetycznej i wiele innych działań.
11. CSR to promowanie produktów ekologicznych.
12. Przedsiębiorstwa powinny podejmować następujące inicjatywy: odpowiednie zarządzanie surowcami, segregacja odpadów, edukacja pracowników.
13. CSR zakłada, że organizacje powinny minimalizować negatywny wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, m.in. przez inwestowanie w zrównoważone technologie, redukcję emisji gazów cieplarnianych, ochronę zasobów naturalnych.
14. CSR to dbałość o ochronę środowiska naturalnego. Firmy muszą minimalizować negatywne skutki dla ekosystemów oraz zmniejszać negatywny wpływ na zmiany klimatyczne. Przykładowymi działaniami są: inwestowanie w technologie ekologiczne, segregacja odpadów, redukcja emisji gazów cieplarnianych, oszczędzanie energii i wody.
15. Przykładami zaangażowania firm w ekologię jest: zbieranie baterii i nakrętek z butelek, segregacja śmieci.
16. CSR to finansowanie ekologii przez firmy. Przedsiębiorstwa powinny finansować projekty inwestycyjne przyjazne środowisku za pomocą zielonych obligacji.
17. [CSR to] wdrożenie energii odnawialnej, technologii ekologicznej oraz edukacji.

18. CSR to propagowanie dobrego oddziaływania na środowisko, np. kompensacja emisji spalin czy inwestycje w energię odnawialną.
19. CSR to działania proekologiczne skierowane na ochronę środowiska. CSR to inwestycje minimalizujące wpływ na środowisko.
20. CSR to oddziaływanie na środowisko naturalne, szerzenie wiedzy ekologicznej i promocja zachowań proekologicznych
21. Firmy powinny realizować projekty ekologiczne i inwestować w projekty mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej, ochronę środowiska.
22. Firmy powinny promować ochronę środowiska, poprzez wprowadzanie regulacji i polityk ekologicznych, wspieranie odnawialnych źródeł energii, redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz zarządzanie zasobami naturalnymi.
23. Firmy powinny prowadzić działania proekologiczne przyczyniające się do ograniczania emisji odpadów, zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych. Ważna jest minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko. Można to osiągnąć poprzez edukację ekologiczną pracowników, segregację odpadów czy zakup urządzeń energooszczędnych.
24. Firma może prowadzić działania ekologiczne, jak np. wymiana elektrośmieci na sadzonki roślin.
25. Przepisy dotyczące ekologii nakładają obowiązek ograniczenia emisji zanieczyszczeń, gospodarowania odpadami, ochrony bioróżnorodności i innych działań mających na celu minimalizację negatywnego wpływu na środowisko. Przedsiębiorstwa są zobowiązane do przestrzegania tych przepisów, a ich nieprzestrzeganie może prowadzić do sankcji prawnych.
26. CSR to również świadomość ekologiczna firm w warunkach postępującej ekologii.
27. Firmy powinny prowadzić działania w obszarze ochrony środowiska. Powinny podejmować działania proekologiczne, np. w zakresie redukcji zużycia energii czy zarządzania odpadami.
28. CSR obejmuje np. inwestowanie w odnawialne źródła energii, redukcję emisji CO₂, zarządzanie odpadami i wdrażanie ekologicznych praktyk produkcyjnych.
29. CSR to np. redukcja emisji gazów cieplarnianych, OZE, recykling czy czystość i ochrona środowiska naturalnego.
30. Przykładem kultury CSR jest zrównoważony rozwój i minimalizacja szkodliwego wpływu na środowisko.
31. CSR to działania ekologiczne, czyli wszelkie inicjatywy oraz inwestycje minimalizujące negatywny wpływ działań firmy na środowisko, np. recykling śmieci.
32. CSR to ograniczenie emisji CO₂.
33. CSR to ochrona środowiska (np. poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej czy też ograniczenie zużycia wody).

34. CSR to działania ekologiczne obejmujące wszelkiego rodzaju inicjatywy i inwestycje mające na celu minimalizację negatywnego wpływu firm na środowisko. Do takich działań zalicza się: wdrażanie programów recyklingu, rezygnacja z kupowania wody w plastikowych butelkach czy inwestycja w energię odnawialną. Działania te mają na celu zminimalizować negatywny wpływ [przedsiębiorstwa] na środowisko. Ekologia to podstawa budowania wizerunku przedsiębiorstwa w oczach konsumenta. Przyjęcie właściwych postaw i zasad zarządzania energią pozwala na zwiększenie sprzedaży i oszczędności.
35. CSR to zwracanie uwagi na otaczające środowisko. Dla przykładu firmy powinny wybrać samochody przyjazniejsze środowisku, czyli na przykład elektryczne czy hybrydowe. Dobrym pomysłem jest również minimalizowanie zużycia papieru. Dzisiejsze rozwiązania technologiczne dają mnóstwo możliwości, dzięki którym ten problem może zostać rozstrzygnięty.
36. Przedsiębiorstwa najczęściej skupiają się na działaniach ekologicznych, czyli inwestowaniu w rozwiązania, które zminimalizują negatywny wpływ działalności przedsiębiorstwa na środowisko naturalne, np. zrównoważone zarządzanie surowcami, segregacja odpadów, edukacja ekologiczna pracowników i klientów. Ekologia w codziennym funkcjonowaniu firmy to odpowiednie zarządzanie, przez które należy rozumieć uwzględnianie ochrony środowiska we wszystkich procesach: od projektowania, przez łańcuch dostaw, produkcję, aż po marketing.
37. W CSR ochrona środowiska jest bardzo ważna. W ramach CSR firmy mogą budować /finansować przedsięwzięcia mające na celu produkcję energii z ekologicznych źródeł (np. przez podpisanie umowy na dostawę zielonej energii wykorzystywanej w placówkach) i wspierać inne inicjatywy, np. produkcję kart z plastiku z recyklingu, bankowość internetową (w aspekcie mniejszego zużycia paliwa na dojazdy).
38. CSR obejmuje inicjatywy ekologiczne, czyli wszelkiego rodzaju działania i inwestycje, które minimalizują negatywny wpływ przedsiębiorstwa na środowisko. Ważne jest poszukiwanie innowacji, które mogą mieć pozytywny wpływ na środowisko w ramach oferowanych produktów lub – ogólnie – prowadzonej działalności.
39. CSR oznacza dbałość o kwestie środowiskowe. Ceny akcji przedsiębiorstw wykazujących się troską o środowisko naturalne i zwracających uwagę na informacje ekologiczne mogą być wyższe.
40. Przedsiębiorstwa mogą zmniejszać swój wpływ na środowisko poprzez wybór ekologicznych materiałów i procesów produkcyjnych, które emitują mniej szkodliwych substancji lub produkują mniej odpadów.
41. CSR to ograniczanie emisji odpadów, zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych przez optymalizację procesów produkcji, transportu i logistyki.

42. CSR to działania i inwestycje proekologiczne, czyli skierowane na ochronę środowiska i minimalizację wpływu na środowisko.
43. CSR to ograniczanie wyniszczania środowiska naturalnego (wprowadzanie nowych bardziej ekologicznych technologii sprawia, że firma jest atrakcyjniejsza dla potencjalnych klientów).
44. CSR oznacza aktywność w obszarze ochrony środowiska. Firmy mogą prowadzić kampanie, które mają na celu niesienie pomocy potrzebującym (np. przekazywać część zysków ze sprzedaży określonego produktu na działania prośrodowiskowe) lub zwiększenie świadomości społecznej na określony temat (np. ochrony środowiska).
45. CSR to działania na rzecz ochrony środowiska, np. zarządzanie i minimalizacja odpadów, bioróżnorodność, redukcja emisji CO₂, odpowiednie wykorzystywanie surowców, energia i transport, poprawa ekowydajności.
46. CSR to ekologia polegająca na segregacji odpadów, zbieraniu nakrętek (które można przeznaczyć na cele charytatywne) czy zakładaniu paneli fotowoltaicznych na biurowce firm. Przedsięwzięcia, które promują i zachęcają do dbania o ekologię, kreują również pozytywny wizerunek firmy u potencjalnych klientów, co przekłada się na zwiększoną sprzedaż produktów/usług i wyższe zyski.
47. CSR to działania proekologiczne skierowane na ochronę środowiska, inwestycje minimalizujące wpływ na środowisko. Należą do nich takie inicjatywy jak wdrażanie polityki środowiskowej, zrównoważone zarządzanie surowcami, segregacja odpadów, edukacja ekologiczna pracowników i klientów, a także wdrażanie ekologicznych procesów technologicznych oraz ekologicznych produktów i usług.
48. CSR to inwestowanie w projekty zrównoważonego rozwoju. Przedsiębiorstwa powinny inwestować w projekty, które przyczyniają się do rozwoju ekologicznego (np. odnawialne źródła energii) i walki z kryzysem klimatycznym.
49. CSR to praktyki jak: ujawnienie informacji o swoich działaniach i ich wpływie na środowisko, ocenianie i monitorowanie swojego wpływu na środowisko.
50. W CSR wyróżniamy obszar ochrony środowiska, dla przykładu: zarządzanie odpadami, ograniczenie emisji odpadów, recykling, ekologiczne opakowania.
51. CSR to takie działania jak recykling śmieci czy rezygnacja z kupowania wody w plastikowych butelkach.
52. CSR to ochrona środowiska, zeroemisyjność, promowanie postaw ekologicznych.
53. Charakter ekologiczny działalności firmy opiera się na dbaniu o ekologię, wykorzystywaniu ekologicznych produktów czy promowaniu proekologicznych zachowań.
54. CSR to ograniczanie emisji odpadów, zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych.

55. CSR to wdrażanie ekologicznych procesów technologicznych oraz ekologicznych produktów i usług. Tutaj też możemy zauważyć rosnący trend znakowania produktów ekologicznych, który ma na celu informowanie konsumenta o aspektach ekologicznych produktu.
56. CSR to segregowanie odpadów, aby wprowadzać pozytywne ekologicznie zielone zmiany w firmach.
57. CSR to produkcja energii odnawialnej.

11 innych respondentów podczas badania wyrażało swoje poglądy, opinie i oceny odnośnie do spraw środowiskowych oraz ekologii. Wskazywali oni na to, że:

- 1) z biegiem czasu działalność gospodarcza niesie ze sobą wiele negatywnych skutków ubocznych, takich jak degradacja środowiska naturalnego,
- 2) firmy, które skupiają się wyłącznie na zyskach, mogą doprowadzić do zanieczyszczenia lokalnych ekosystemów,
- 3) firmy, które demonstrują swoją działalność nie tylko z punktu widzenia ekonomii, ale także ekologii, zdobywają znacznie większe wsparcie we wszystkich dziedzinach,
- 4) w dzisiejszych czasach firmy coraz częściej zdają sobie sprawę z konieczności podejmowania działań, które wykraczają poza czysto ekonomiczny cel osiągnięcia zysków,
- 5) właściciele firm i liderzy organizacji zdają sobie sprawę ze skali problemów ekologicznych,
- 6) bardzo często różne instytucje starają się wdrażać ekologiczne procesy, produkty czy usługi,
- 7) przedsiębiorstwa powinny stosować zrównoważone praktyki produkcyjne, które minimalizują wpływ na środowisko.
- 8) IKEA promuje zrównoważony styl życia, oferując produkty i usługi, które pomagają klientom oszczędzać energię, wodę i zmniejszać ich ślady ekologiczne. Firma również edukuje klientów na temat zrównoważonych wyborów i sposobów dbania o środowisko w domu,
- 9) Grupa Żywiec S.A. wprowadza do swojej organizacji zasady CSR poprzez zwrócenie swojej uwagi na ekologiczną produkcję opakowań, recykling i jego promowanie,
- 10) o ekologicznych aspektach produktów można również dowiedzieć się dzięki odpowiedniemu oznakowaniu produktów,
- 11) ekoznakowanie polega na umieszczaniu na opakowaniach bądź etykietach produktów informacji dotyczącej ekologii.

13 badanych, pomimo wskazywania różnych aspektów CSR, nie wskazało aspektu ochrony środowiska ani ekologii w swoich wypowiedziach. Koncentrowali się na innych sprawach związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu.

Wnioski

Respondenci zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie: „Jak rozumiem społeczną odpowiedzialność biznesu?”. W badaniu wzięło udział 221 osób, z czego 13 badanych w ogóle nie wymieniło aspektów dotyczących ochrony środowiska. Grupa ta stanowiła 5,88%. 208 osób, tj. 94,12% badanych, odniosło się do aspektów związanych z szeroko rozumianą ochroną środowiska i ekologią – w sposób ogólny bądź szczegółowo, niektórzy dodali również swoją opinię. Zaznaczenia wymaga, iż respondenci nie otrzymali sugerowanych odpowiedzi do wyboru, co wskazuje, iż odpowiadali zgodnie z własnym przekonaniem.

Spośród wszystkich badanych 46,91% jedynie wymieniło aspekt środowiska jako element społecznej odpowiedzialności biznesu, a 46,44% – wskazało szczegółowo, na czym polega aspekt ochrony środowiska w społecznej odpowiedzialności biznesu. 4,97% badanych koncertowało się na opiniach, ocenach, a w dwóch przypadkach został podany przykład.

Powyższe badanie wykazuje na świadomość osób, iż w społecznej odpowiedzialności biznesu aspekt ochrony środowiska jest bardzo ważny. Zaznaczenia wymaga, iż respondenci zwrócili uwagę na kwestie technologii czystej energii, podając jako aspekt ochrony środowiska w CSR również inwestowanie w ekologiczne technologie, wdrażanie ekologicznych procesów technologicznych, wdrożenie oraz promowanie energii odnawialnej / odnawialnych źródeł energii, redukcję emisji gazów cieplarnianych. Powyższe badania wskazują, iż przedstawiciele biznesu zdają sobie sprawę, iż ich odpowiedzialność za społeczeństwo to również dbanie o ochronę środowiska.

Podsumowanie

Społeczna odpowiedzialność biznesu wzmacnia system zarządzania państwa. Odpowiedzialny biznes bierze czynny udział w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa poprzez wspieranie ochrony środowiska oraz uczestniczenie w bezpieczeństwie energetycznym. Narzędziami, które służą do realizacji powyższych zadań są: prowadzenie przedsiębiorstwa w duchu ochrony środowiska, odpowiednie edukowanie pracowników jako przedstawicieli społeczeństwa, finansowanie przedsięwzięć interesariuszy związanych z ochroną środowiska i bezpieczeństwem energetycznym, promowanie w społeczeństwie wartości związanych z ochroną środowiska, rozwój nauki i badań. Biznes jest aktywnym uczestnikiem zarządzania bezpieczeństwem państwa. Inicjuje zachodzące w nim procesy, jak również jest odbiorcą nakazów państwowych. Postawiona we wprowadzeniu pracy hipoteza została potwierdzona.

Bibliografia

- Czaputowicz J., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Współczesne koncepcje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Ekologia a ochrona środowiska*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej, <https://zpe.gov.pl/a/ekologia-a-ochrona-srodowiska/DXfn6sTyS> [dostęp: 28.09.2024].
- Grosset R., *Czynniki kształtujące poziom bezpieczeństwa państwa*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2010, nr 3, s. 9–16, <https://bibliotekanauki.pl/articles/373324.pdf> [dostęp: 28.09.2024].
- Jurgilewicz M., Ovsepyan A., *Bezpieczeństwo energetyczne a ochrona środowiska*, „Studia Prawnicze KUL” 2017, nr 2 (70), s. 71–83, <https://doi.org/10.31743/sp.3323>.
- Kantor A., *Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu – ewolucja pojęcia i jej znaczenie dla przedsiębiorstw*, [w:] *Implementacja zasady zrównoważonego rozwoju do gospodarki i sektora instytucji publicznych*, red. M. Pisz, R. Chęciński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2021, s. 238–257.
- Korpus J., *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w obszarze kształtowania środowiska pracy*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2006.
- Lorek M., *Bezpieczeństwo energetyczne a bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Modern Management Review” 2017, t. 22, nr 3 (24), s. 95–104.
- Prońko J., Kaczmarczyk B., *Bezpieczeństwo państwa – pojęcie, istota, strategia, system*, „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego” 2015, R. IX, cz. 2, s. 107–125.
- Rakoczy B., *Pojęcie środowiska w prawie polskim i prawie włoskim. Aspekty komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2017, t. 37, s. 25–34.
- Ruszel M., *Paradygmat bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Zarys teorii bezpieczeństwa państwa*, red. J. Gryz, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2016, s. 317–337.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, kier. zesp. red. B. Zdrodowski, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2009.
- Tomaszewski K., *Zarządzanie wielopoziomowe w polityce energetycznej Unii Europejskiej*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal” 2018, t. 21, z. 1, s. 21–36.
- Tomaszewski K., *Rola czynnika ludzkiego w kształtowaniu polityki energetycznej współczesnego państwa*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2020, nr 1, s. 147–169, <https://doi.org/10.14746/ssp.2020.1.8>.
- Wojtyczek K., *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w Konstytucji RP*, Wolters Kluwer, Kraków 1999.
- Wolska G., *CSR jako współczesna koncepcja prowadzenia działalności gospodarczej. Zaangażowanie w ideę CSR przedsiębiorstw w Polsce*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 347, s. 533–542, <https://doi.org/10.15611/pn.2014.347.51>.
- Wołpiuk W., *Siły zbrojne w regulacjach Konstytucji RP*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998, s. 47.
- Żemigala M., *Jakość w systemie zarządzania przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2008.

Akty prawne i orzeczenia

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. P 25/02, Dz.U. z 2005 r., nr 124, poz. 1043.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.U. UE C 83 z 30.03.2010.
Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1587.

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r.,
poz. 1436.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r.
w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany roz-
porządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie), Dz.U. L 243
z 9.07.2021.

Spółeczna odpowiedzialność biznesu jako narzędzie wzmocnienia systemu zarządzania bezpieczeństwem państwa na przykładzie technologii czystej energii *Streszczenie*

Artykuł koncentruje się na przedstawieniu społecznej odpowiedzialności biznesu jako narzędzia wzmocnienia systemu zarządzania bezpieczeństwem państwa. W pracy przedstawiono istotę społecznej odpowiedzialności biznesu z uwzględnieniem szeroko rozumianej ochrony środowiska. Przeanalizowano najważniejsze akty prawne pod kątem tego, czy i jak ujęto w nich kwestie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa energetycznego. Odniesiono się do kwestii bezpieczeństwa państwa. W publikacji zawarto wyniki badań empirycznych, które dotyczyły społecznej odpowiedzialności biznesu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo państwa, społeczna odpowiedzialność biznesu, technologie czystej energii

Corporate social responsibility as a tool for strengthening the state security management system on the example of clean energy technologies *Abstract*

The article focuses on presenting corporate social responsibility as a tool for strengthening the state security management system. The work presents the essence of corporate social responsibility, taking into account broadly understood environmental protection. The most important legal acts were analyzed in terms of whether and how they included environmental protection and energy security issues. Reference was made to the issue of state security. The publication contains the results of empirical research conducted on corporate social responsibility.

Keywords: state security, corporate social responsibility, clean energy technologies